

اقدامات امام سجاد(ع) برای احیای نهضت عاشورا

امام سجاد (ع) در واقعه کربلا حضور فعالی داشتند و از آغاز مبارزه امام حسین(ع) بر ضد یزید بن معاویه، در کنار آن حضرت بودند و در سفر آن حضرت از مدینه به مکه و از مکه به عراق و سرزمین کربلا، وی را همراهی می‌کردند.

امام سجاد (ع) در واقعه کربلا حضور فعالی داشتند و از آغاز مبارزه امام حسین(ع) بر ضد یزید بن معاویه، در کنار آن حضرت بودند و در سفر آن حضرت از مدینه به مکه و از مکه به عراق و سرزمین کربلا، وی را همراهی می‌کردند. به گزارش خبرنگار دین و اندیشه خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، بنا بر روایتی بیست و پنجمین روز از ماه محرم الحرام مصادف است با سالروز شهادت چهارمین معصوم، امام سجاد (ع). همان طور که در روز تولد حضرت زین العابدین علیه السلام در بین مورّخین اختلاف است، در روز و سال شهادت ایشان نیز اختلاف وجود دارد. اما آنچه از همه مشهورتر است، سال 95 هجری و روز شهادت امام سجاد نیز 18، 22 و 25 محرم نقل شده که روز 25 از شهرت بیشتری برخوردار است. بنا بر این بر اساس روایتی که ابوبصیر از امام جعفر صادق علیه السلام نقل کرده است، امام فرموده است: حضرت علی بن الحسین علیه السلام در حالی که 57 ساله بودند از دنیا رفتند و این واقعه در سال 95 هجری اتفاق افتاد. امام علی بن الحسین(ع)، معروف به "زین العابدین" و "سجّاد"، در پنجم شعبان سال 38 قمری دیده به جهان گشود. مادرش، شهربانو دختر یزدگرد سوم پادشاه ساسانی ایران بود، که پس از حمله مسلمانان به امپراتوری ساسانیان و پیروزی مسلمانان در آن نبرد، اسیر شد و به همراه سایر اسیران ایرانی به مدینه منتقل شد و به پیشنهاد امیرمؤمنان(ع) در انتخاب همسر، آزاد و مختار گشت. وی در میان تمامی جوانان و صاحب منصبان مدینه، حضرت اباعبدالله الحسین(ع) را اختیار و به عقد ازدواج وی در آمد و از آن هنگام به "سیدة النساء" معروف شد. امام سجاد(ع) پس از شهادت پدر ارجمندش امام حسین(ع) در محرم سال 61 قمری، در 23 سالگی به مقام عظمای امامت نایل آمد و در سخت‌ترین و دشوارترین تاریخ امت اسلام، رهبری شیعیان و محبّان اهل بیت(ع) را بر عهده گرفت و راه و روش پدران و نیاکان پاک نژاد خویش را استمرار بخشید. آن حضرت، در واقعه کربلا حضور فعال داشت و از آغاز مبارزه امام حسین(ع) بر ضد یزید بن معاویه، در کنار آن حضرت بود و در سفر آن حضرت از مدینه به مکه و از مکه به عراق و سرزمین کربلا، وی را همراهی می‌کرد. حضرت سجاد در واقعه جانگداز کربلا حضور داشت ولی به علت بیماری و تب شدید از آن حادثه جان به سلامت برد، زیرا جهاد از بیمار برداشته شده است و پدر بزرگوارش با همه علاقه‌ای که فرزندش به شرکت در آن واقعه داشت به او اجازه جنگ کردن نداد. مصلحت الهی این بود که آن رشته گسیخته نشود و امام سجاد وارث آن رسالت بزرگ، یعنی امامت و ولایت شود. این بیماری موقت چند روزی بیش ادامه نیافت و پس از آن حضرت زین العابدین 35 سال عمر کرد که تمام آن مدت به مبارزه و خدمت به خلق و عبادت و مناجات با حق سپری شد. سن شریف حضرت سجاد (ع) را در روز دهم محرم سال 61 هجری که بنا به وصیت پدر و امر خدا و رسول خدا (ص) به امامت رسید، به اختلاف روایات در حدود 24 سال نوشته‌اند. آنچه در حادثه کربلا بدان نیاز بود، بهره‌برداری از این قیام و حماسه بی نظیر و نشر پیام شهادت امام حسین(ع) بود، که حضرت سجاد (ع) در ضمن اسارت با عمه‌اش حضرت زینب (ع) آن را با شجاعت و شهامت و قدرت بی نظیر در جهان فریاد کردند فریادی که طنین آن قرن‌هاست باقی مانده و برای همیشه جاودان خواهد ماند.

زینت پرستندگان

امام سجاد علیه السلام در امر عبادت و مناجات با حضرت حق از همگان پیشی گرفته بود، چندان که مورد سوال و حتی اعتراض خاندان و یاران خویش قرار می‌گرفت. امام علیه السلام در هنگام ادای فریضه نماز، چنان خوف خدا سراسر وجودش را فرا می‌گرفت که تمام اعضای بدنش می‌لرزید و چون وارد نماز می‌شد چنان خشک و بی‌حرکت می‌ایستاد که جز آنچه باد از لباسشان تکان می‌داد دیگر حرکتی از او مشاهده نمی‌شد. امام باقر علیه السلام عبادت پدرش را چنین توصیف می‌کنند: «پدرم در نماز قیامی داشتند چون قیام بنده‌ای ذلیل در پیشگاه سلطانی با شکوه و با هیبت، و نماز او چنان می‌نمود که نماز وداع است و گویی برای همیشه با آن خداحافظی می‌کند».

احیای نهضت عاشورا

از سیاست‌های ثابت و همیشگی اهل بیت (ع) بعد از شهادت سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام احیای نهضت عاشورا بود، زیرا نهضت عاشورا تابلوی زیبا و پرافتخار غیرت دینی، شجاعت، ظلم‌ستیزی و عدالت خواهی است و امامان معصوم با احیای آن می‌خواستند این ارزش‌ها را در جوامع مسلمان زنده نگه دارند. در این باره امام سجاد علیه السلام نقش به سزایی داشتند، چراکه در مدت 35 سال حیات پربرتکشان بعد از واقعه عاشورا، به روش‌های مختلف نهضت عاشورای حسینی را در جامعه زنده می‌کردند که خود مبارزه شدیدی علیه دستگاه حاکم به شمار می‌رفت. برخی اقدامات امام سجاد علیه السلام در این باره عبارت است از: گریه مداوم بر سیدالشهداء علیه السلام، یادآوری وقایع عاشورا، توصیه حضرت به زیارت امام حسین

علیه السلام، سجده بر تربت حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و سفارش بدان.

افشای چهره امویان

واقعۀ کربلا از چهره پلید امویان پرده برداشت. اهل بیت علیهم السلام و در رأس آنان امام زین العابدین علیه السلام به عنوان پیام رسانان عاشورا نقش زیادی در شناساندن چهره پلید امویان به جامعه اسلامی داشتند. خطبه‌های امام سجاد علیه السلام در کوفه و شام و مدینه و مبارزات پی‌گیر آن حضرت در دوران حیاتشان بیشترین اثر را در این زمینه داشت.

تبیین مبانی اعتقادی و فرهنگی شیعه

با توجه به جوّ خفقانی که از سوی دستگاه اُموی در جامعه به وجود آمده بود، امام سجاد علیه السلام نمی‌توانست اقدام صریحی علیه نظام کند، ولی از آن جا که امام هم باید مردم جامعه را هدایت و ارشاد کند و جلوی تحریفات اسلام را بگیرد، در عرصه دعا وارد مبارزه شد. دعا‌های امام در عین این که حرکتی اخلاقی بود مبارزه‌ای آرام ولی ریشه کن کننده با دشمن به شمار می‌رفت. بنابراین مجموعه گرانسنگ صحیفه سجادیه که در حقیقت دوره کاملی از معارف توحیدی، اخلاقی، اجتماعی و سیاسی است از امام بر جای ماند و چراغ هدایتی برای انسان‌ها و نسل‌های آینده بود. هم چنین رساله‌ای در حقوق و مواعظ و سخنانی در تفسیر قرآن از ایشان به یادگار مانده است.

امام سجاد علیه السلام از پشتوانه مردمی بزرگی برخوردار بود تا جایی که مردم با اعجاب و بزرگداشت از علم و فقه و عبادت آن حضرت سخن می‌گفتند و اجتماعات مردم مملو از بحث پیرامون صبر و دیگر ملکات او بوده و آنچنان در دل‌های مردم جای گرفته بود که فقط کسی را سعادت‌مند می‌دانستند که توفیق دیدارش را می‌یافت و شرافت روبرو شدن با او و شنیدن کلامش نصیب او می‌شد، همه این مسائل که موجب مطرح شدن امام سجاد در جامعه می‌شد، بر امویان گران آمده و خواب راحت را از چشمانشان می‌گرفت. به ویژه ولید بن عبدالملک که رؤیای شیرین حکومت بر مسلمین و جانشینی رسول خدا صلی الله علیه و آله را در سر می‌پروراند و از کینه توزترین دشمنان امام زین العابدین علیه السلام به حساب می‌آمد.

به همین سبب چون حکومت به وی رسید تصمیم به ترور امام سجاد علیه السلام گرفت، او سمی گشوده برای حاکم مدینه فرستاد تا آن را به امام سجاد علیه السلام بخوراند حاکم مدینه نیز این جنایت هولناک را به انجام رسانید و روح بزرگ امام زین العابدین علیه السلام پس از اینکه آفاق را با نور علم و عبادت و جهاد و خالی بودن از هوای نفس روشن کرده بود به سوی خالق خویش پرواز کرد.

احادیثی از امام سجاد (ع)

بهترین کلید گشایش کارها، راستگویی، و بهترین مَهر پایانی آن وفاداری است.
از دروغ کوچک و بزرگ در هر جدّی و شوخی بپرهیزید، زیرا چون کسی دروغ کوچک گفت بر دروغ بزرگ نیز جرأت پیدا می‌کند.
خشنودی از پیشامدهای ناخوشایند، بلندترین درجه یقین است.
مبادا با دروغگو همنشین شوی که او چون سراب است، دور را به تو نزدیک کند و نزدیک را به تو دور نماید.
مبادا با فاسق و بدکار همنشین شوی که تو را به یک لقمه و یا کمتر بفروشد.
مبادا همنشین بخیل شوی که او در نهایتِ نیازت به او، تو را واگذارد.
مبادا با احمق رفیق شوی که چون خواهد سودت رساند، زیانت می‌زند.
مبادا با آنکه از خویشان خود می‌برد، مصاحبت کنی که من او را در قرآن ملعون یافتم.
مؤمن از دعایش سه نتیجه می‌گیرد: یا برایش ذخیره گردد، یا در دنیا برآورده شود، یا بلایی را که خواست به او برسد، از او بگرداند.

سه چیز سبب نجات مؤمن است: بازداشتن زبان از غیبت مردم، مشغول کردن خودش به آنچه که برای آخرت و دنیایش سود دهد، و گریستن طولانی بر گناهش.

چهار خصلت است که در هر کس باشد، ایمانش کامل، گناهانش بخشوده خواهد بود، و در حالتی خداوند را ملاقات می‌کند که از او راضی و خوشنود است: تقوای الهی با کارهایی که برای مردم به دوش می‌کشد، راست گویی و صداقت با مردم، حیا و پاکدامنی نسبت به تمام زشتی‌های در پیشگاه خدا و مردم، خوش اخلاقی و خوش برخوردی با خانواده‌ی خود.
برخی منابع:

بحارالانوار، ص 151، حدیث 10 (به نقل از کشف الغمه) و ص 152 الی 154

اصول کافی، ج 1، ص 468، حدیث 6